

Bevarandeplan för Natura 2000-området
SE0240035 Björkskogsnäs

Länsstyrelsen
Örebro län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU som skapades för att hejda utrotning av vilda djur och växter och att bevara deras livsmiljöer. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom nätverket av Natura 2000-områden säkerställs livsmiljöer och arter inför framtiden. Varje land är skyldigt att bevara utpekade naturtyper och arter i landets Natura 2000-områden. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. I Örebro län finns 28 av dessa naturtyper. Taiga, slätterängar i låglandet och högmossar är några exempel på utpekade naturtyper i vårt län. I länet ingår 43 arter i fågeldirektivet och 25 arter ingår i habitatdirektivet. Exempel på arter som ingår fågeldirektivet är havsörn, trana och tjäder och exempel på arter i habitatdirektivet är läderbagge, större vattensalamander, asknätfjäril och guckusko.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan (eller skötselplan) med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska tydliggöra inriktningen på förvaltningen av området och ligga till grund för tillståndsprovningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras; den är ett så kallat "levande dokument".

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. beslut om bildande av naturreservat.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0240035 Björkskogsån

Kommun: Hällefors

Områdets totala areal: 15,1 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-01-25

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-03-20

Markägareförhållanden: Staten genom Naturvårdsverket.

Regeringsbeslut, historik: SPA: Nej, pSCI: 1997-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm.

Naturtyper och arter som ska bevaras i området

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet:

6270 - Silikatgräsmarker

6510 - Slätterängar i låglandet

6530 - Lövängar

9070 - Trädklädd betesmark

1902 - Guckusko, *Cypripedium calceolus*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden

Naturaområdets huvudsakliga naturvärde är den värdefulla floran knuten till den långa hävdtraditionen och den unika geologin. Guckusko är en prioriterad art i området.

Motivering

Hela halvön är utpekad som riksintresse för naturvärden och ingår även i nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet.

Prioriterade åtgärder

Genom bete, slåtter och återkommande röjningar upprätthålla en hävd som gynnar floran i området.

Beskrivning av området

Björskogs-näs är beläget ute på en halvö i södra delen av sjön Torrvarpen. Området består av ett äldre småskaligt odlingslandskap med omväxlande åker, äng och betesmark. I nordost har den ursprungliga ängsmarken växt igen till lövskog med en hel del ädellöv. I övrigt är det gamla odlingslandskapet välbevarat. Ängen har en lång oavbruten hävd, medan större delen av åkermarken numera betas liksom skogen ute på udden. En liten del av åkermarken används till vallodling. Odlingsrösen förekommer i både ängs- och betesmarken.

Trädskiktet i ängen är totalt sett glest, men öppna ytor förekommer omväxlande med små dungar och enstaka solitära träd. Björk är det vanligaste trädet, men även asp, hägg, lönn, lind, sälg och tall förekommer. Buskskiktet består av enstaka spridda buskar av rosenarter, enar och hasselbuskar. I betesmarken består det glesa träd- och buskskiktet av björk, alm, lind, hägg, lönn och sälg.

Enligt uppgift från tidigare arrendator, var så gott som hela Björskogs-näshalvön skoglös vid 1900-talets början. Dagens skog har således uppkommit spontant genom igenväxning efter upphörd slåtter- och beteshävd i början i 1900-talet. Alm, lind, lönn, hägg och björk dominerar trädskiktet som också innehåller gråal, asp och gran. På rena hållmarker förekommer tall. Buskskiktet är rikt med hassel, olvon, hägg och try. Centralt i den skogsbeväxta delen finns ett gammalt kalkbrott.

Björskogs-näshalvön är uppbyggd av urkalksten, som är blottad bland annat i strandklippor. Kalkberggrunden och den långvariga slåtterhävden har gett upphov till en mycket rik flora. Floran i ängen innehåller en mängd hävdgynnade arter, dvs. kärlväxter som är beroende av bete eller slåtter och kvävefattiga förhållanden. Även den tidigare åkermarken, som numera betas, hyser flera hävdgynnade kärlväxter. I ängen finns till exempel fältgentiana och krissla. I området finns länets rikaste förekomst av guckusko, vilken finns spridd i både ängen och i lövskogens öppna gläntor.

Flera sällsynta svampar har påträffats i lövskogsdelen av natura 2000-området, t ex sydlig anisticka (EN), gräddporing (VU) och kandelabersvamp (NT).

Vad kan påverka negativt

- Utebliven eller för intensiv hävd.
- Storvuxna gräsarter som älgört och andra ohävdarter som kan breda ut sig och konkurrera ut de hävdgynnande arterna.
- Ett alltför tätt träd- eller buskskikt som minskar solinstrålningen.
- Slitage och markskador. Även för hårt tramp av människor och djur.
- Askskottsjukan som slår ut gamla värdefulla askar och yngre ersättningsträd av ask.

Bevarandeåtgärder

Gällande regelverk

- Det krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).
- Hela Natura 2000-området är skyddat som naturreservat. Strandskydd gäller 100 m från strandlinjen enligt 7 kap. 13-18 §§ miljöbalken.
- Betes- och slåttermarken omfattas av landsbygdsprogrammets miljöersättning för betesmarker och slåtterängar. Större delen av de hävdade markerna har en åtagandeplan med särskilda skötselvillkor.
- 1902 Guckusko: Vilt levande exemplar är fridlysta enligt 7§ Artskyddsförordningen (2007:845) vilket innebär att det är förbjudet av avsiktligt plocka, samla in, skära av, dra upp med rötterna eller förstöra exemplar i naturen. Förbudet gäller alla stadier i artens livscykel. Vilt levande exemplar av arten omfattas av 23§ Artskyddsförordningen vilket innebär att det är förbjudet att förvara och transportera arten.

Övriga bevarandeåtgärder - 6510 Slätterängar och 6530 Lövängar

- Årlig slåtter i augusti och efterbete. Avslaget hö, grenar och ris transporteras bort. Fagning vid behov under våren.
- Ruggar av guckusko lämnas vid slåttern, men vedväxter och högvuxna örter och gräs mellan ruggarna röjs och bärgas årligen.
- Besöksvänliga guckuskobestånd (nära stigen) kan avgränsas med rep eller en marknära spång för att undvika tramp omkring plantorna.
- Lämpliga lövträd och buskar beskärs i samband med slåttern.
- Död grov ved lämnas i brynzonen mot lövskogen. Den grova veden kommer dels från gallring och dels från flyttning av nedfallna träd i slåttermarken.

Övriga bevarandeåtgärder - 6270 Silikatgräsmarker och 9070 Trädklädda betesmarker

- Årligt bete eller slåtter med efterbete.
- Røjning av ohävdsväxter vid behov.

Övriga bevarandeåtgärder - 1902 Guckusko

- Återkommande ljushuggning, røjning och/eller slåtterinsatser i delar av lövskogen för att gynna guckusko. Speciellt lämpligt är att utöka redan befintliga gläntor och skapa nya i anslutning till växtplatser där guckusko förekommer eller enligt äldre inventeringar noterats. Gläntor som skapas vetter med fördel mot sjökanterna.
- Gläntor hålls öppna genom regelbunden slåtter, røjning eller sent bete i samband med efterbetet av slåttermarken.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet

6270 - Silikatgräsmarker

Areal: 0,4 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Silikatgräsmarker är den vanligaste betesmarkstypen i Sverige och har vanligen en örtrik markvegetation. Det är artrika, hävdpräglade gräsmarker på torra-friska, silikatrika jordar. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Den del av Natura 2000-området som klassats som silikatgräsmark ligger i södra delen av Natura 2000-området och utgörs av en betesmark som i sen tid utnyttjats som åkermark. Marken utgörs av ytstenig moränjord. I norra delen av ytan finns hävdgynnade arter medan sydvästra delen domineras av ohävdarter såsom älgört.

Bevarandemål

Arealen av silikatgräsmarker (6270) ska vara minst 0,4 hektar. Regelbundet bete ska påverka området. Artsammansättningen i fält- och bottenskiktet ska vara karakteristisk för naturtypen. Ingen igenväxningsvegetation ska förekomma mer än i begränsad utsträckning. Typiska arter såsom gullviva, prästkrage och darrgräs ska finnas i området.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är inte gynnsamt. Naturtypen är till största delen trivial gräsmark. Vid uppföljningsinventering 2013 noterades stora mängder älgört. Området betades inte. Eventuellt hävdades det genom slätter.

6510 - Slätterängar i låglandet

Areal: 1,2 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Artrika, torra–friska, hävdpräglade ängar i Götaland samt under högsta kustlinjen i Svealand och Norrland. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av slätterängsskötsel (och ofta även använts som betesmark på senare tid), men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

En slätteräng i nordvästra delen av reservatet med omväxlande öppna och mera slutna partier. Gränsen mot 6530 lövängar ej tydlig. De delar som klassats som 6510 slätterängar i låglandet är de mest öppna delarna av slätterängen mot stranden i nordväst. Marken är i huvudsak frisk och glest bevuxen med lövträd av lind, björk, lönn och hassel. Krissla förekommer i täta bestånd främst vid stranden i nordväst och norr. Även de rödlistade arterna loppstarr och fältgentiana förekommer. Den för naturtypen typiska fjärilsarten skogsnätfjäril har noterats i området.

Bevarandemål

Arealen av Slätterängar i låglandet (6510) ska vara minst 1,2 hektar. Regelbunden slåtter och efterbete ska påverka gräsmarken. Det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma. Blommande örter, ska utgöra ett rikt inslag. Igenväxningsvegetation (såsom midsommarblomster, älggräs och hundäxing) ska inte tillåtas förekomma/dominera i botten-, fält- eller buskskiktet. De typiska kärlväxterna (darrgräs, hirsstarr och ängsskallra) ska förekomma rikligt i området. Typiska fjärilsarter för naturtypen ska förekomma.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är gynnsamt. Ängen slås årligen och det är relativt gott om typiska arter för lövängar finns inom naturtypen.

6530 - Lövängar

Areal: 1,8 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Vegetationsmosaik med hävdformade lövträd/buskar och ängsytor. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av bl.a. slåtter/bete och lövtäkt, men kan vara stadd i igenväxning och även vara helt igenväxt. Arter som indikerar hävdkontinuitet ska dock finnas. Naturtypen har traditionellt utnyttjats för skörd av vinterfoder. I det gamla jordbrukssamhället var denna naturtyp därigenom ett viktigt markslag. I och med övergången till rationellt jordbruk har lövängarna helt förlorat sin forna betydelse och förekommer numera på ytterst små arealer. Traditionellt hävdade lövängar är biologiskt mycket rika miljöer och hyser ett stort antal numera sällsynta arter, bland annat slåttergynnade kärlväxter och många insekter. Lövängarnas halvöppna, mosaikartade miljö med hamlade träd i olika åldrar har gynnat många lavar, mossor, insekter och fåglar.

En slåtteräng i nordvästra delen av reservatet med omväxlande öppna och mera slutna partier. Marken är i huvudsak frisk och glest bevuxen med lövträd av lind, björk, lönn och hassel. De mera slutna partierna finns i södra delen och i anslutning till stenrosen. Guckusko förekommer på ett flertal växtplatser. Ingen tydlig gräns mot den del som är klassad som slåtteräng i nordväst. Floran är ungefär densamma men trädskiktet tätare i lövängsdelen. Även den rödlistade fältgentianan förekommer inom naturtypen.

Bevarandemål

Arealen lövängar ska vara minst 1,8 ha. Området ska skötas genom årlig slåtter med eventuellt efterbete. Gamla lövträd som präglar lövängen ska stå fria utan konkurrens av andra träd. Förekomsten av igenväxningsarter såsom piprör, hundäxing eller midsommarblomster ska vara låg. Vedartad igenväxningsvegetation ska inte förkomma, det vill säga träd och buskar som etablerat sig på grund av att hävden är för svag. Förekomsten av typiska arter som t.ex. brudborste, ängsvädd, ängsskallra och jungfrulin ska vara riklig. Fältgentiana och guckusko ska finnas i ängen.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är gynnsamt. Ängen slås årligen och det är relativt gott om typiska arter för lövängar finns inom naturtypen.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 0,4 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

En mindre betesmark i norra delen av reservatet mellan slåttermarken i väster och lövskogen i öster. Den centrala delen har lång hävdkontinuitet och har fram till reservatets bildande nyttjats som slåttermark. Marken är blockrik och har ett rikt trädskikt av främst lind och björk. Fältskiktet domineras av midsommarblomster, men innehåller också rikligt med hävdgynnade arter, bl. a. tvåblad, smörbollar och brudborste.

Bevarandemål

Arealen av trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 0,4 hektar. Regelbundet bete ska påverka området. Naturtypen ska innehålla en för naturtypen naturlig artsammansättning. Skogs- och trädkontinuitet med inslag av gamla träd och träd- och busk-föryngring. Kontinuerlig luckighet och gläntor för större ljusinsläpp, både till fältskiktet och till trädstammar och död ved förekommer. Typiska arter såsom ormrot, liten blåklocka och gullviva ska finnas i området.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är inte gynnsamt för den del som är anmäld som trädklädd betesmark idag. Bör klassas som restaureringsmark eller utvecklingsmark till löväng. Slås idag med efterbete. Har vissa floravärden, men mycket ohävdsarter (främst midsommarblomster och älggräs). Däremot finns stora arealer betad skog som öppnats upp och hävdas med sent bete för att gynna guckusko m fl hävdgynnade arter. Arealen 9070 bör således utökas och ytorna som idag är klassade som skogsmark klassas om.

1902 - Guckusko, *Cypripedium calceolus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Guckuskon förekommer i områden med hög kalkhalt i marken. Arten växer helst i halvöppen mark med god näringstillgång. Guckusko är påträffad i flera skogstyper, främst olika typer av kalkrika skogar med översilnig eller rörligt marknära vatten, i norr främst i granskog med större eller mindre inblandning av lövträd, söderut oftare med ädellövdominerad skog och även kalkrika kärr. Tillgång på rörligt markvatten är viktigt. Blomningstiden infaller i juni, längst i norr i juli.

Björskogsnäs hyser länets rikaste bestånd på guckusko. Sedan 2013 inventeras guckuskon varje blomningssäsong och antalet skott uppgår till mellan 2500-3000. Guckuskon växer i Björskogsnäs ute i den tämligen öppna ängen men även inne i lövskogen. Sedan 2012 pågår restaurering för att ytterligare gynna guckuskon. Förtätade skogsmiljöer har öppnats upp för att gynna guckuskon och dess blomning.

Bevarandemål

Beståndet av Guckusko i området ska bevaras eller ökas. Beståndet ska uppgå till minst 2500-3000 skott i området. Guckuskons livsmiljö i äng och skog ska skötas genom slätter, bete och röjningar så att arten gynnas. Måttlig markstörning som gynnar arten ska förekomma, främst genom ett svagt och sent bete av nötkreatur. Områdets hydrologi ska vara ostörd. För hårt tramp eller körspår som medför negativ påverkan på arten ska inte förekomma i området.

Negativ påverkan

- Körskador som kan ge upphov till lokalt ändrad hydrologi.
- Tramp kring välbesökta guckuskolokaler.
- För kraftigt bete eller helt avsaknad av markstörning.
- Insamling och uppgrävning.
- Igenväxning och för hård beskuggning av guckuskolokaler.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är gott för arten i området. De senaste årens insatser med röjning och efterbete kring växtplatser i lövskogen har gynnat arten. Årlig uppföljning visar att den ökat efter åtgärderna.

Dokumentation

- Artportalen, ArtDatabanken SLU (www.artportalen.se)
- Länsstyrelsen i Örebro län (1984). Naturvårdsöversikt Örebro län, område T 109 Hällefors. Publ. nr 1984:5.
- Länsstyrelsen i Örebro län (1995). Inventering av ängs- och hagmarker i Örebro län, norra delen, objekt 63:16. Publ. nr 1995:15.
- Länsstyrelsen i Örebro län (2000). Skötselplan för naturreservatet Björskogs näs (Objektnr: 18 02 019).
- Länsstyrelsen i Örebro län (2013). Uppföljning av gräsmarker i skyddade områden - Björskogs näs. Opublicerat
- Jordbruksverket (2002-2004). Inventering av värdefulla ängs- och betesmarker. Jordbruksverkets databas TUVÅ och GIS-skikt.

Översiktskarta

SE0240035
BJÖRSKOGSNÄS

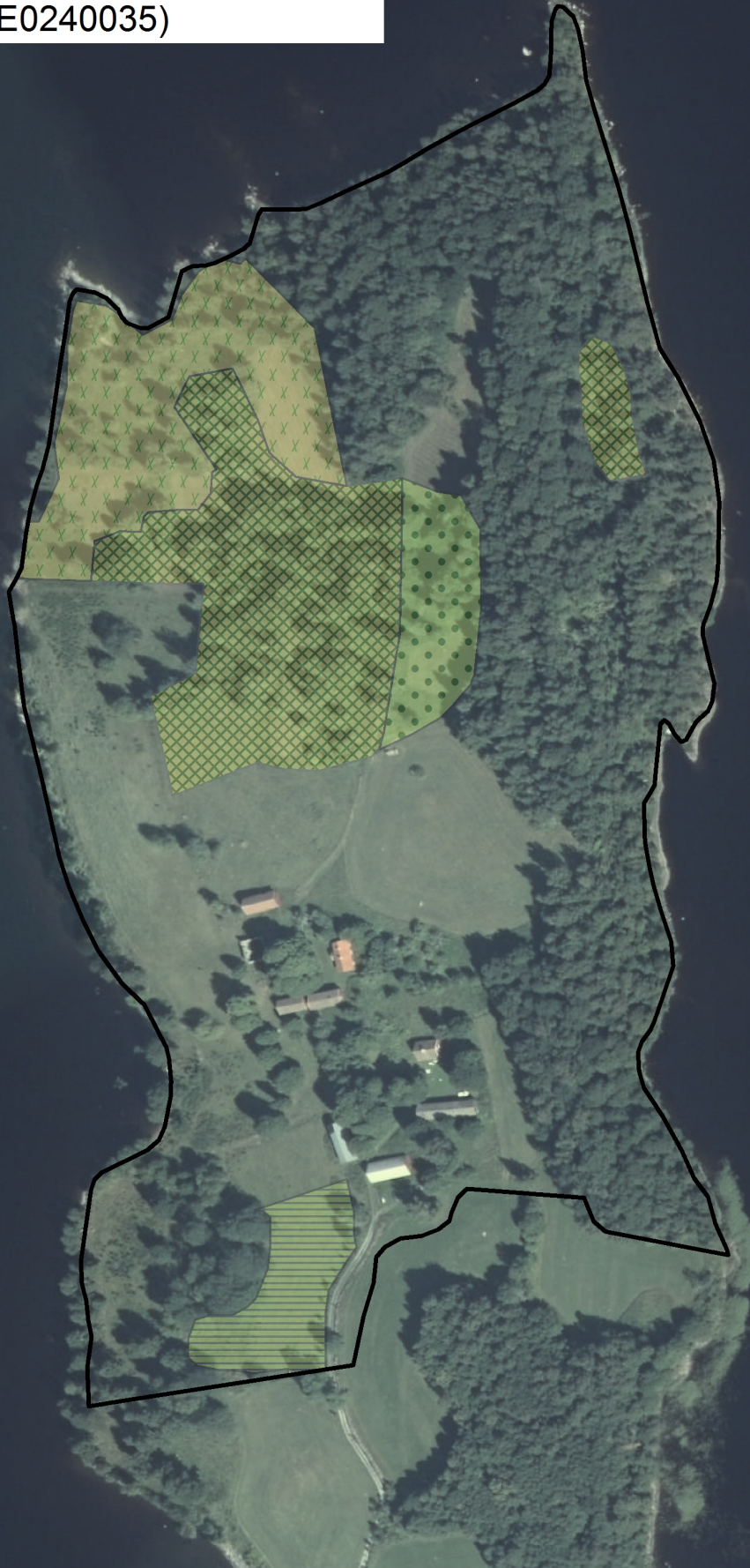
- Yttergräns
- Fastighetsgräns

0 50 100 200m

Naturtypskarta

Natura 2000-området Björskogsån
(SE0240035)

Naturtyp

	6270 - Silikatgräsmarker		6530 - Lövängar		Yttergräns
	6510 - Slätterängar i låglandet		9070 - Trädklädd betesmark		

0 25 50 100m

Kartproduktion
2016-12-29

Länsstyrelsen i Örebro län
© Lantmäteriet

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro